

HISTÒRIA

Gestionar el passat perquè no ens devori

Autor: Francesc Magrinyà

Data de publicació: 21-02-2018

En Francesc Magrinyà expressa, amb motiu d'unes lúcides reflexions que en Jordi Bilbeny va escriure en el web de Nova Història l'11 de setembre del 2017, el que per a ell significa de debò estudiar i investigar en història. Si no volem que aquesta ens domini, l'hem de conèixer i saber-la gestionar. Només així podem ser lliures.

El dia 11 de setembre del 2017 en Jordi Bilbeny va publicar al web de l'Institut Nova Història un seguit de reflexions amb motiu de la Diada Nacional de Catalunya. L'escrit du per títol «De la història a la consciència i de la consciència a la llibertat»[1]. En aquest article, l'autor hi expressa uns pensaments i unes idees a l'entorn de la necessitat que els humans tenim de saber d'on venim. En Bilbeny defensa que a les dones i homes ens cal tenir uns referents que, del present estant, ens vinguin del passat i donin sentit a aquest present. Així mateix, afirma que si volem construir un futur digne, ens és imprescindible de comptar amb el passat i que és amb la plena assumpció del passat que podem construir aquest futur —sigui el futur que com qui diu tenim a la cantonada sigui el futur més llunyà—. El valor de conèixer i assumir la història —la individual i la col·lectiva— ens proporciona, ve a dir en Bilbeny, els criteris per menar una vida lliure, plena i allunyada de tota alienació.

Les paraules d'aquest investigador —qui ha gosat establir les bases d'una recerca en l'àmbit de la disciplina històrica que qualifico sense la més mínima recança de revolucionàries— les vaig trobar molt lúcides i no em sé estar, ara, de comentar-les una mica. De dir-hi la meva. Però, ja dic, només una mica. Faré dues reflexions. Primera. La memòria col·lectiva d'una comunitat no és una cosa estàtica. Cada generació s'ha de confrontar amb la narració dels fets històrics i la interpretació d'aquests que ha heretat de la generació precedent i encara de les anteriors. Com ho ha de fer? Per començar, preguntant-se com s'ha arribat al relat històric del moment present. A continuació, si, després d'haver fet molta recerca, s'arriba a la conclusió que el relat heretat és en gran part espuri, es fa necessari demanar-se a qui beneficia. I, si cal, denunciar la impostura. Denunciar els qui l'han promogut i denunciar el sofriment que amaga aquest relat falsificat. Vull dir: la les amenaces, la por, el terror, les tortures, les morts, els afusellaments, els exilis, el

silenciament forçat, la destrucció i adulteració de milers de documents i arxius sencers o el robatori d'uns altres. En fi, denunciar tots aquells factors que han possibilitat que s'instal·lés la mentida a la societat en qüestió. Finalment, si la nova generació observa dissonàncies en la seva explicació present dels fets del passat, li caldrà cercar i cercar més informació que matisi i/o faci canviar el paradigma interpretatiu. El resultat és que aquesta nova generació ha de llançar les seves conclusions a la seva societat. I aquesta ha d'assumir, de la memòria col·lectiva que s'ha revisat, tant el que és bo com el que no n'és. El que es bo, perquè la comunitat en qüestió se'n senti íntimament orgullosa, i el que és dolent perquè se n'avergonyeixi, perquè en faci el dol corresponent i maldi perquè no es torni a produir. En tot cas, aquesta memòria col·lectiva mai estàtica i sempre susceptible de ser modificada hi ha de ser. I sempre autoreferenciada. I heus ací la meua segona reflexió. A una societat determinada li és imprescindible tenir els seus referents. Els necessita per viure, perquè, si no els té, ve que agafa els dels altres. I això s'esdevé sempre a causa d'una invasió i el posterior colonialisme cultural i lingüístic a què resta sotmesa. Ens podríem demanar per què una societat colonitzada abraça uns referents forasters. Jo ho trobo fàcil d'explicar. Perquè als humans ens és impossible de viure sense referents històrics, sense memòria col·lectiva. Ara bé, el problema que provoca assumir com a propis els fets històrics d'altri és que aital comunitat, en agafar-los, s'adona més o menys intuïtivament, inconscientment, que en el fons no li pertanyen. I això crea molt de desfici. El cas és que aquesta societat no coneix o té gairebé oblidats els propis referents. Tot plegat crea una mena d'impotència i frustració. I aleshores el cos social s'aliena i cadascun dels seus membres també. La societat en qüestió es desequilibra, va perduda, li baixa l'autoestima, s'acomplexa o esdevé agressiva. I, fins i tot, deixa de transmetre el signe més clar, més palpable, més determinant de la memòria col·lectiva: la llengua. I és aleshores que s'enfonsa psicològicament i els seus individus, també. A dia d'avui, això és el que passa, posem per cas, al poble quítxua, l'aimara, el misquito, el maputxe, el nahualt, a Galícia, a la Catalunya-Nord,, a Eivissa i a Occitània o a la Franja Catalana d'Aragó (al Principat i al País Valencià sembla que, per bon astre, les coses van canviant a fi de bé: naturalment toco ferro!). Però no hi ha res perdut. Els membres més compromesos dels pobles nadius d'Amèrica, de Galícia, la Catalunya-Nord, Eivissa, Occitània i la Franja han de pouar en els respectius passats i reintroduir en les respectives societats les informacions i les reflexions autoreferenciades, de manera que aquestes societats tornin a descobrir aquests propis referents i, entre ells, el més important: el de la llengua. I a partir d'aquí recuperar l'orgull. L'orgull, sí. Però un orgull sempre crític, autocrític i vigilant. Un orgull que cal saber-lo conjuminar amb les altres manifestacions que ens fan humans: l'afecte, l'amistat, l'amor, la simpatia i la compassió envers els altres. D'altra banda, aquest orgull sempre crític, autocrític i amatent és, segons jo crec, l'estadi ideal a què ha d'arribar una societat quant a la seva història. I encara diria més: un orgull crític i autoirònic i carregat de sentit de l'humor. Més que res, per no convertir-nos en una societat massa autocomplaent, narcisista, entotsolada, repel·lent, carregada de fums, malalta, autoritària, intolerant. Com, posem per cas, li succeeix a l'espanyola, a la russa o a l'hongaresa de l'actualitat. La moralitat que en trec de tot plegat és que de passat tothom en té: les societats i els individus. I cal conèixer-lo o reconèixer-lo. De primer, perquè ens doni punts de recolzament, de referències i de pautes. I en segon lloc per aïllar-lo, ordenar-lo, sistematitzar-lo, assumir-lo i saber-lo gestionar. El passat, l'hem de saber reconduir si no volem que ens devori. Només si coneixem el passat i el sabem gestionar podrem ser persones lliures.

Francesc Magrinyà

Enllaç:

[1]<https://www.inh.cat/articles/De-la-historia-a-la-consciencia-i-de-la-consciencia-a-la-llibertat>